

ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ รอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

Demand for community participation in managing water tourism around Phra Nakhon Si Ayutthaya city

มนตรี สังข์ทอง^{1*} และ ศศินันท์ ศาสตร์สาระ²

Montri Sangthong^{1*} and Sasinan Sastsara²

บทคัดย่อ

การวิจัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ตัวอย่าง คือ ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ภายในชุมชนริมแม่น้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา รัศมีประมาณ 2 กิโลเมตร ทั้งริมแม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี (คลองเมือง) และแม่น้ำเจ้าพระยา จำนวน 196 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (independent sample t test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) และการทดสอบเวลช์ (welch test) ผลการวิจัย พบว่า 1) ประชาชนภายในชุมชนบริเวณริมแม่น้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามอันดับเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน การประเมินผลร่วมกัน การดำเนินการร่วมกัน และการวางแผนร่วมกัน 2) ประชาชนที่มีแหล่งที่อยู่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ความต้องการ การมีส่วนร่วม ท่องเที่ยวทางน้ำ เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

Abstract

This study investigated and compared the communities' demands for participating in managing water tourism around the city of Phra Nakhon Si Ayutthaya. The sample of the study was 196 local residents residing around riverbanks within a radius of two kilometers. The rivers included the Pasak River, the Lopburi River (or Mueang Canal), and the Chao Phraya River. The research instrument used to gathering the data was

¹ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา 13000

¹ Faculty of Science and Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Huntra Phra Nakhon Si Ayutthaya Campus, 13000

² คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา วาสุกรี 13000

² Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Wasuki Phra Nakhon Si Ayutthaya Campus, 13000

* Corresponding author. E-mail: montri.so@rmutsb.ac.th

questionnaires. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, independent samples t test, one-way ANOVA and Welch test. The research findings were presented as follows: 1) The overall data and the individual data suggested that the residents residing around riverbanks of the city island expressed their demand for participation in the managing water tourism at a high level, i.e., the demand for sharing the benefits together, the demand for participating in the monitoring process, the demand for participating in the work, and the demand for partaking in planning respectively, and 2) Overall the residents having different frame of references: location of the community, gender, age, marital status, religion, level of education, occupation, and average income per month, found to show the demands for participation in managing the water tourism of the city island, which was not significantly different at 0.01 level statistically.

Keywords: demands, participation, water tourism, Phra Nakhon Si Ayutthaya city

บทนำ

องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) คาดการณ์ว่า ในปี 2563 จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 1.56 พันล้านคน โดยเป็นผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวภายในภูมิภาคตนเอง จำนวน 1.2 พันล้านคน ในขณะที่อีก 378 ล้านคน เป็นผู้ที่เดินทางไกลข้ามจากภูมิภาคหนึ่งไปยังอีกภูมิภาคหนึ่งหากจำแนกตามภูมิภาคจะพบว่า ยุโรป (717 ล้านคน) เป็นภูมิภาคที่มีนักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาเป็นเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก (397 ล้านคน) อเมริกา (282 ล้านคน) แอฟริกา (77 ล้านคน) ตะวันออกกลาง (69 ล้านคน) และเอเชียใต้ (19 ล้านคน) ตามลำดับ โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ระบุว่า ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากยุโรป โดยมีส่วนแบ่งทางการตลาดร้อยละ 20 ของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดของโลก (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2555)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว ซึ่งการที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว

ประเทศไทยคงปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนหนึ่งต้องการมาศึกษา เรียนรู้ และชื่นชมความงามของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็น “มรดกโลก” จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ซึ่งมีอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก จากการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 โดยมีคุณสมบัติการเป็นมรดกโลกตรงตามหลักเกณฑ์ คือ “เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรม หรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว” มีเนื้อที่ประมาณ 1,810 ไร่ ตั้งอยู่ในเกาะเมืองอยุธยา อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศเหนือตามถนนสายเอเชีย ระยะทางประมาณ 75 กิโลเมตร นอกจากนี้แล้ว ในปี 2540 กรมศิลปากรได้ประกาศกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานพระนครศรีอยุธยาเพิ่มเติม ซึ่งครอบคลุมเกาะเมืองอยุธยาและพื้นที่รอบนอกเกาะเมืองทุกด้านที่ปรากฏหลักฐาน

ด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี ประมาณ 3,000 ไร่ ซึ่งสามารถแสดงที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพ

ของนครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา (กรมศิลปากร, 2559) รายละเอียดปรากฏดัง (Figure 1)

Figure 1 Location and physical of historical city Phra Nakorn Sri Ayuthaya. (โพธิ์ไต้อนท้าว, 2559)

จาก (Figure 1) พบว่า ตัวเกาะเมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางของกรุงศรีอยุธยาในอดีต ถูกล้อมรอบด้วยแม่น้ำสำคัญ 3 สาย คือ แม่น้ำลพบุรีด้านทิศเหนือ แม่น้ำป่าสักด้านทิศตะวันออก และแม่น้ำเจ้าพระยา ด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ ซึ่งแม่น้ำทั้ง 3 สาย ดังกล่าวนี้นี้เกี่ยวเนื่องประวัติศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยา มาอย่างยาวนานซึ่งจะเห็นได้ว่ามีแหล่งประวัติศาสตร์ ที่สำคัญอยู่มากแม่น้ำดังกล่าว แม้ว่าจังหวัด พระนครศรีอยุธยา จะมีลักษณะภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำแต่ยังไม่มี การจัดการท่องเที่ยวทางน้ำอย่างเป็นระบบเป็นเพียง การนำเรือออกให้บริการเป็นไปตามความสนใจของ

นักท่องเที่ยวและมีการแวะชมในแต่ละจุดตามความ ต้องการ โดยผู้ขับเรือทำหน้าที่เป็นผู้บรรยายซึ่งอาจ ทำให้ขาดรายละเอียดของจุดเน้น ประวัติความเป็นมา ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนขนาดการเชื่อมโยงกับ ประวัติศาสตร์ สำหรับที่ดำเนินการโดยกลุ่มธุรกิจเป็น การล่องเรือรับประทานอาหารในแม่น้ำเป็นส่วนใหญ่

จึงทำให้คณะนักวิจัยสนใจศึกษาแนวทางการ จัดการท่องเที่ยวทางน้ำอย่างยั่งยืนรอบเกาะเมือง พระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยเพื่อศึกษา ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ ท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนา

อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการจัดการท่องเที่ยว ดังที่องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้ออกหนังสือเกี่ยวกับสิทธิที่ชุมชนพึงมีต่อการมีส่วนร่วมหรือมีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวที่เกิดในชุมชนของตนขึ้น (host communities-global code of ethics for tourism) ซึ่งเป็นการยืนยันถึงความสำคัญและสิทธิของชุมชนต่อการท่องเที่ยวอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นที่ยอมรับกันในระดับนานาชาติ โดย UNWTO ระบุว่า

- 1) ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว และรับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะงานที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 2) การท่องเที่ยวต้องช่วยยกระดับของมาตรฐานชีวิตชุมชน และสนองต่อความต้องการในการวางแผนด้านการท่องเที่ยว
- 3) หากเกิดปัญหาขึ้น ชุมชนต้องได้รับความเอาใจใส่และยุติธรรม และ
- 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว นักลงทุนและรัฐบาลควรใส่ใจผลกระทบต่อชุมชนในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมชุมชน (พิมพีระวี, 2553) ซึ่งการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวย่อมได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสะดวกรวดเร็วและไม่ขัดแย้งกัน อีกทั้งยังง่ายต่อการช่วยดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนและเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว อันหมายรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนที่จะนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว แล้วในที่สุดชุมชนท้องถิ่นจะมี

ส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน (บุญเลิศ, 2548)

จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำชุมชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสารสนเทศที่ได้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ตามบริบทที่เหมาะสมต่อไป

วิธีการศึกษา

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ภายในชุมชนริมแม่น้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา รัศมีประมาณ 2 กิโลเมตร ทั้งริมแม่น้ำป่าสัก ริมแม่น้ำลพบุรี (คลองเมือง) และริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ภายในชุมชนริมแม่น้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา รัศมีประมาณ 2 กิโลเมตร ทั้งริมแม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี (คลองเมือง) และแม่น้ำเจ้าพระยา สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) กำหนดขนาดตัวอย่างโดยสูตรของ Cochran กรณีไม่ทราบสัดส่วนประชากร (มนตรี, 2557) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อน ± 0.07 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 196 คน

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม คือ แบบสอบถามความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชน ริมแม่น้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา มีรายละเอียดการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว และดำเนินการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ ความต้องการมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล

2. สร้างแบบสอบถามความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านพิจารณาประเมินผลและนำมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ ซึ่งมีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3. นำแบบสอบถามที่มีความตรงเชิงเนื้อหาไปตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (try out) ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากร จำนวน 30 คน และนำมาหา

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค พบว่า ด้านการวางแผน มีค่าความเชื่อมั่น 0.7966 ด้านการดำเนินการ มีค่าความเชื่อมั่น 0.7462 ด้านการรับผลประโยชน์มีค่าความเชื่อมั่น 0.7899 และด้านการติดตามประเมินผล มีค่าความเชื่อมั่น 0.6936 รวมทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น 0.8746

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองพร้อมทีมผู้ช่วยวิจัยโดยมีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกัน ก่อนลงพื้นที่ภาคสนาม โดยใช้การสัมภาษณ์ประชาชนภายในชุมชนตามข้อกระทงคำถามแบบไม่ชี้นำคำตอบ ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนจำนวน 196 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สำหรับการแปลความหมายค่าเฉลี่ย กำหนดตามเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง ต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง ต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง ต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง ต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายถึง ต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. สถิติเชิงอนุมาน คือ การทดสอบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มด้วยการทดสอบที (independent sample T test) และทดสอบค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่ม กรณีความแปรปรวนเท่ากันด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) เมื่อพบนัยสำคัญทดสอบด้วยวิธี Scheffe กรณีความแปรปรวนไม่เท่ากันทดสอบด้วยการทดสอบเวลช์ (welch test) เมื่อพบนัยสำคัญทดสอบด้วยวิธี Games-Howell โดยทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับความแปรปรวนด้วย Levene statistic ทั้งนี้ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการศึกษา

ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา นำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

แสดงความถี่ ร้อยละข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียดปรากฏผลดัง (Table 1)

จาก (Table 1) พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นประชาชนภายในชุมชนบริเวณริมแม่น้ำลพบุรี (คลองเมือง) คิดเป็นร้อยละ 41.33 เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.90 อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.04 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 59.69 ศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 82.65 ระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 34.69 อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 34.18 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.96

ตอนที่ 2 ความความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา รายละเอียดปรากฏผลดัง (Table 2)

จาก (Table 2) พบว่า ประชาชนภายในชุมชนบริเวณริมแม่น้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงตามอันดับเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน การติดตามประเมินผลร่วมกัน การดำเนินการร่วมกัน และการวางแผนร่วมกัน

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา

แสดงการเปรียบเทียบความความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามแหล่งชุมชน เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายละเอียดปรากฏผลดัง (Table 3)

จาก (Table 3) พบว่า ประชาชนที่แหล่งชุมชน เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

Table 1 Display in number and percentage of basic data of sample.

basic data	number	percentage
residing		
- Chao Praya river community	77	39.29
- Pasak river community	38	19.39
- Loburi river (klong muang) community	81	41.33
total	196	100.00
gender		
- male	53	27.04
- female	137	69.90
- N/A	6	3.06
total	196	100.00
age		
- less than 20 year old	13	6.63
- 20-30 years old	48	24.49
- 31-40 years old	34	17.35
- 41-50 years old	53	27.04
- 51-60 years old	35	17.86
- above 61 years old	13	6.63
total	196	100.00
marital status		
- single	71	36.22
- married	117	59.69
- divorce/Widow	8	4.08
total	196	100.00
religion		
- buddhism	162	82.65
- islamic /christian	33	16.84
- N/A	1	0.51
total	196	100.00
level of education		
- primary school or lower	68	34.69
- secondary school	37	18.88
- high school / vocational	48	24.49
- diploma / higher vocational	9	4.59
- bachelor begree and above	34	17.35
total	196	100.00

Table 1 Display in number and percentage of basic data of sample (continue).

basic data	number	percentage
occupation		
- civil service / government official	20	10.20
- private company employees	33	16.84
- business owner / self employed	67	34.18
- general contractors	48	24.49
- students	23	11.73
- others	5	2.55
total	196	100.00
monthly income average		
- less than 10,000 baht	94	47.96
- 10,001-20,000 baht	80	40.82
- more than 20,001 baht	18	9.18
- N/A	4	2.04
total	196	100.00

Table 2 Display mean and standard deviation of the community participation demand in managing water tourism around Phra Nakorn Si Ayutthaya city.

items	$\bar{x}$	S.D.	level of needs
collaborative Planning			
1. are you willing to participate in analyzing problems and design the water tourism management around Phra Nakorn Si Ayutthaya city	3.77	0.66	high
2. are you willing to determine rules and regulations with the government in managing water tourism around Phra Nakorn Si Ayutthaya city	3.67	0.67	high
3. would you like to setup committee together between the community and government to manage and promote water tourism around Phra Nakorn Si Ayutthaya city	3.63	0.69	high
average of collaborative planning	3.69	0.57	high
collaboration			
1. are you willing to develop river banks around Phra Nakorn Si Ayutthaya city to attract tourism	3.97	0.68	high
2. are you willing to participate in tourism security around Phra Nakorn Si Ayutthaya city	3.71	0.81	high
3. are you willing to be trained on the history of tourist destination around the river banks of Phra Nakorn Si Ayutthaya city	3.73	0.77	high

Table 2 Display mean and standard deviation of the community demand to participate in managing water tourism around Phra Nakorn Si Ayutthaya city (continue).

items	$\bar{x}$	S.D.	level of needs
4. are you willing to be trained in English language for tourism	3.66	0.88	high
5. are you willing to be part of the local tour guide for water tourism around Phra Nakorn Si Ayutthaya city	3.41	0.73	medium
average in collaborative management	3.70	0.55	high
collaborative benefits			
1. are you willing to take long tail boat/speedboat for tourism sightseeing around Phra Nakorn Si Ayutthaya city	3.58	0.87	high
2. are you willing to sell food and drinks in the tourism destination around Phra Nakorn Si Ayutthaya city	4.12	0.94	high
3. are you willing to sell souvenir in the tourism destination around Phra Nakorn Si Ayutthaya city	4.05	0.88	high
4. are you willing to manage homestay to serve interested tourists	3.29	0.79	medium
average collaborative benefits	3.76	0.68	high
collaborative monitoring and evaluation			
1. are you willing to maintain/preserve historical places/water tourist destination around Phra Nakorn Si Ayutthaya city	3.91	0.72	high
2. are you willing to evaluate the effect of the water tourism management around Phra Nakorn Si Ayutthaya city	3.52	0.82	high
average of evaluation and monitoring	3.71	0.68	high
overall average	3.72	0.48	high

Table 3 Comparison of managing water tourism participation around Phra Nakorn Si Ayutthaya categorized by community, gender, age, marital status, religion, education level, occupation, and average monthly income.

variables	$\bar{x}$	S.D.	Levene statistic	t	F	welch
residence	Chaopraya river community	3.60	0.51	-	4.117	-
	Pasak river community	3.77	0.41			
	Loburi river (klong muang) community	3.80	0.45			
gender	male	3.78	0.44	1.008	-	-
	female	3.70	0.49			

Table 3 Comparison the participation demand for managing water tourism around Phra Nakorn Si Ayutthaya categorized by community, gender, age, marital status, religion, education level, occupation and monthly average income (continue).

variables		$\bar{x}$	S.D.	levene statistic	t	F	welch
age	below 20 years old	3.93	0.35	1.181	-	1.381	-
	20 - 30 years old	3.76	0.41				
	31 - 40 years old	3.77	0.48				
	41 - 50 years old	3.68	0.49				
	51 - 60 years old	3.58	0.48				
	above 61 years old	3.76	0.68				
marital status	single	3.82	0.42	0.922	-	3.149	-
	married	3.67	0.50				
	divorce / widow	3.52	0.52				
religion	buddhism	3.72	0.48	0.101	0.389	-	-
	islam / christ	3.68	0.46				
education level	primary school or lower	3.60	0.49	1.339	-	1.727	-
	secondary school	3.74	0.47				
	high school / vocational	3.81	0.39				
	diploma / high vocational	3.67	0.44				
	bachelor degree and above	3.79	0.55				
occupation	civil service / government official	3.68	0.57	1.037	-	0.894	-
	private company employees	3.69	0.51				
	business owner / self employed	3.68	0.48				
	general contractors	3.69	0.47				
	students	3.89	0.37				
	others	3.90	0.23				
average monthly income	not more than 10,000 baht	3.71	0.45	1.166	-	0.465	-
	10,001 - 20,000 baht	3.73	0.48				
	more than 20,001 baht	3.84	0.61				

** significant in statistic level 0.01

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัย พบว่าประชาชนภายในชุมชนบริเวณริมแม่น้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลร่วมกัน ต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกัน และต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากตัวแทนชุมชนบางส่วนได้มีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำอยู่ก่อนแล้ว เช่น การนำเรือออกรับจ้างพานักท่องเที่ยวล่องชมรอบเกาะเมือง หรือค้าขายบริเวณแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงได้ทราบและเห็นการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำมาก่อนข้างยาวนานแต่ก็ยังไม่เป็นระบบ จึงอาจทำให้ชุมชนต้องการเข้ามามีส่วนในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกันสูงสุด แต่ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกันต่ำสุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปทำความเข้าใจกับชุมชนเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกำหนดแนวทางให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำต่อไป เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยิ่งเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับบุญเลิศ (2548) กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวย่อมได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสะดวกรวดเร็วและไม่ขัดแย้งกัน อีกทั้ง

ยังง่ายต่อการช่วยเหลือรักษาททรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนและเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว อันหมายรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนที่จะนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว แล้วในที่สุดชุมชนท้องถิ่นจะมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภาพร และคณะ (2553) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนนทบุรีภายใต้การจัดการและการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ต้องการให้มีการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรมแก่ชุมชนและทุกคนที่เกี่ยวข้อง รองลงมาต้องการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และต้องการให้มีการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยว และจากการศึกษาของพัชรินทร์ (2560) ได้ศึกษาความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการวางแผน คือ ได้เข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการดำเนินการ คือ ได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมและประเพณีของคนในท้องถิ่น ด้านการใช้ประโยชน์ คือ มีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น การขายอาหาร สินค้าพื้นเมือง การนำเที่ยว การแสดงศิลปพื้นเมืองของที่ระลึก ด้านประเมินผลและติดตามผล คือ มีส่วนร่วมในการติดตาม พร้อมหาแนวทางในการปรับปรุง

แก้ไขปัญหและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ทั้งนี้ คนในชุมชนต้องการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลง ของสังคม แต่ยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิม และยังต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองโดยการอบรมหลักสูตร ด้านอาชีพ ด้านอาสาสมัครแม่คหะ และด้านภาษา เพื่อพัฒนาตลาดคลองสวนร้อยปีให้เกิดความยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเพชร (2553) ได้ศึกษาการจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งเป็นไปในมิติที่สอดคล้องกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีต้นทุนทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องและแตกต่างกัน บางส่วนกับผลงานวิจัยของลำยอง และคณะ (2552) ได้ศึกษา ศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษา ชุมชนไทย-มุสลิม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าชุมชนป่าตองมีความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเกี่ยวกับการร่วมดำเนินกิจกรรม และการร่วมวางแผน และต้องการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง คือ การร่วมลงทุน และการร่วมติดตามและประเมินผล สำหรับชุมชนประตูลี้มีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการให้จุดเน้นที่ต่างกันของการศึกษาวิจัยระหว่างการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในชุมชนและการท่องเที่ยวทางน้ำ รวมถึงทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวดังกล่าว จึงทำให้ผลการวิจัยบางส่วนแตกต่างกัน

2. ประชาชนที่มีแหล่งชุมชน เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นมาประชาชนในชุมชนริมแม่น้ำคอนข้างมีความคิดเป็นไปในทิศทางเดียวกันแม้ว่าจะมีข้อมูลพื้นฐานต่างกัน โดยเริ่มตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา อาจเนื่องมาจากประชาชนเริ่มเห็นตัวแบบของความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำของชุมชนอื่นๆ เช่น ตลาดน้ำอัมพวา และจากการสัมภาษณ์ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้แทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระนครศรีอยุธยา ผู้แทนจากสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา และนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่างมองเห็นศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เพียงแต่ขาดแผนงานในการดำเนินการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางน้ำอย่างเป็นระบบ รวมถึงหน่วยงานหลักที่มีศักยภาพในการดำเนินงาน เนื่องจากจัดการท่องเที่ยวทางน้ำต้องประสานงานหน่วยงานต่างๆ หลายหลายหน่วยงาน (ทั้งนี้ถ้าดำเนินการโดยภาคเอกชน หน่วยงานที่มีศักยภาพต้องทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก และประสานงาน) โดยต้องคำนึงถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ และที่สำคัญอย่างยิ่งคือต้องมีกระบวนการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

ท่องเที่ยวทางน้ำในมิติต่างๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นต่อไป

สรุป

ประชาชนภายในชุมชนบริเวณริมแม่น้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับมาก เรียงตามอันดับคือ ต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน การติดตามประเมินผลร่วมกัน การดำเนินการร่วมกัน และการวางแผนร่วมกัน นอกจากนี้แล้วประชาชนที่มีแหล่งที่อยู่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกันมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรจัดทำประชาพิจารณ์กับชุมชนเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำรอบเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลกระทบ เพื่อเตรียมพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวทางน้ำที่จะเกิดขึ้น รวมถึงเพื่อวางแผนในการพัฒนาทัศนียภาพริมแม่น้ำรอบเกาะเมืองร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำขอขอบคุณ

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัย และขอขอบคุณคุณอุเทน พลอยประดับ ที่ช่วยเหลือและลงพื้นที่ในเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนร่วมกับคณะนักวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. 2559. ที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพของนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล : <http://www.finearts.go.th/archae/index.php/parameters/k m/item/> (1 สิงหาคม 2559).
- คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. 2555. ยุทธศาสตร์การวิจัยการท่องเที่ยวแห่งชาติ. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.), กรุงเทพฯ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เพรส แอนด์ ดีไซน์, กรุงเทพฯ.
- พิมพ์ระวี ใจจันรุ่งสัจย์. 2553. การท่องเที่ยวชุมชน. โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ.
- พัชรินทร์ จิ่งประวัติ. 2560. ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาตลาดคลองสวนร้อยปี อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย 12(1): 36-49.
- เพชร นุดสีทา. 2553. การจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร. สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 16(1): 44-59.
- โฟโต้ออนทัวร์. 2559. แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.photootour.com/Images/gallery2/ayudhaya49_2/map.jpg (1 สิงหาคม 2559).
- มนตรี สังข์ทอง. 2557. หลักสถิติ. ซีเอ็ดดูเคชั่น, กรุงเทพฯ.
- लयอง ปลั่งกลาง และคณะ. 2552. การศึกษาศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนไทย-มุสลิม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 15(1): 49-58.
- สุภาพร สุกสีเหลือง, งอกงาม เขียมศรีปลั่ง และอภิรักษ์ ช้วนตัน. 2553. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนนทบุรีภายใต้การจัดการและการมีส่วนร่วม

ของประชาชน. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและ
พัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) 2(1):
211-222.